

**V.BİLSEL ULUSLARARASI
GORDİON BİLİMSEL
ARAŞTIRMALAR KONGRESİ**

ANKARA

8-9 ARALIK 2024

KONGRE KİTABI

5. BİLSEL INTERNATIONAL GORDİON SCIENCE RESEARCHES CONGRESS BOOK

08-09 DECEMBER 2024 ANKARA/TÜRKİYE

EDITOR
Assoc. Prof. Dr. Uğur ERMAN

ISBN: '978-625-95532-0-7'

All rights of this book belong to BİLSEL PUBLISHING.
The book is not intended for commercial profit.
It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Bu kitabın tüm hakları BİLSEL YAYINCILIK yayınevine aittir.
Kitap ticari bir kar amacı gütmemektedir.
Yayın etiği kurallarına uymak yazarın sorumluluğundadır.

<https://bilselkongreleri.com/>

December, 2024

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

CONGRESS ID
CONGRESS TITLE

5. BİLSEL INTERNATIONAL GORDION SCIENCE RESEARCHES CONGRESS

CONGRESS

DATE and PLACE

08-09 DECEMBER 2024 ANKARA/TÜRKİYE

GENERAL COORDINATOR

Dr. Bahar ALTUNOK

ORGANIZING COMMITTEE

Chairman of the Organizing Committee

Assoc. Prof. Dr. Uğur ERMAN

University Academician Representative

Doç. Dr. Melahat BABAYEVA

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer Faruk CAN

Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz Selim KAFKASYALI

Kafkas Üniversitesi

Dr. Merdin DANIŞMAZ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye

Members

Prof. Dr. Margherita Mori

Associate Professor Daniela Matušiková

Associate Professor Irina Manolescu

Doç. Dr. Fuat LEBE

Doç. Dr. Mehmet Veysi BABAYİĞİT

Doç. Dr. Özge TEMİZ

Doç. Dr. Recep BÜYÜKTOLU

Doç. Dr. Serdar BEKTAŞ

Dr. Ahmet DOĞAN

Dr. Anitha Rajasekaran

Dr. Ghanshyam Barman

Dr. Chems Eddine BOUKHEDIMI

Dr. Nuray AŞANTUĞRUL

Dr. Nurten Ebru ÖZDEMİR

Dr. Muhammad Umar Bello

Dr. Murat GENÇ

Dr. Sıtkı AKKAYA

Dr. Şahin CİNCİOĞLU

PARTICIPANTS COUNTRY

Albania/Algeria /Azerbaijan/

India/Indonesia/North Macedonia/Uzbekistan/ Philippines/Italy

Morocco/Nigeria/Portugal/Pakistan/Romania/Serbia /Slovakia/Iran/Ukraine/USA

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Aitkul MAKHAYEVA
Abai Kazakh National Pedagogical University-
Kazakhstan
Prof. Dr. Arinova Olga
Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Prof. Dr. Isak Froumin
Constructor University Bremen-Germany
Prof. Dr. Kargin Sergali
Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Prof. Dr. Kehinde Clement Lawrence
Walter Sisulu University Butterworth Campus -
South Africa
Prof. As. Dr. Lindita DURMISHI
Aleksander Xhuvani University, Elbasan-Albania
Prof. Dr. Margherita Mori
University of L'Aquila, L'Aquila-Italy
Prof. Dr. Nana Jincharadze
European University-Georgia
Prof. Dr. Natalia Shchukina
Tiraspol Shevchenko State University-Republic of
Moldova
Prof. Dr. Roza Nurtazina
L.n. Gumilyov Eurasian National University -
Kazakhstan
Prof. Dr. Sadhna Jain
University of Delhi-India
Prof. Dr. Süleyman DÖNMEZ
Akdeniz Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Süleyman GEZER
Hitit Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Yusuf ÖZKIR
Medipol Üniversitesi -Türkiye
Doç. Dr. Abdullah ALPEREN
Çanakkale Üniversitesi -Türkiye
Doç. Dr. Abdrasheva Banu
Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Doç. Dr. Abdulkemir DİLER
Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Adem DOĞAN
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Akhmedova Feruza Medetovna
National University of Uzbekistan named after
Mirzo Ulugbek-Uzbekistan
Doç. Dr. Akın KIRBAŞ
Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. C. Vijai
Vel Tech Rangarajan Dr. Sagunthala R& D
Institute of Science and Technology-India
Doç. Dr. Dzhamaliev Gaziya

Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Doç. Dr. Gökçe CEREV
Kocaeli Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Kanat Bazarbayev
Ahmet Yesevi Üniversitesi-Kazakistan
Doç. Dr. Kendirbekova Zhanar
Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Doç. Dr. Mambetalina Aliya Saktaganova
L.N. Gumilyov Eurasian National University-
Kazakhstan
Doç. Dr. H.Burçin HENDEN ŞOLT
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Mazhenova Rauan
Karaganda Buketov University-Kazakhstan
Doç. Dr. Naseem AKHTER
Shaheed Benazir Bhutto Women University-
Pakistan
Doç. Dr. Nurlan Baigabylov
L.n. Gumilyov Eurasian National University-
Kazakhstan
Doç. Dr. Nurzyinat Toktorbekova
Osh State University-Kyrgyzstan
Doç. Dr. Özkan AÇIŞLI
Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Serdar BEKTAŞ
Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Dr. Anitha R.
Bharathi Women's College-India
Dr. Belkacem BELABBAS
Université Ibn Khaldoun - Taret-Algerie
Dr. Binyam Zigta
Wachemo University-Ethiopia
Dr. Göksel ULAY
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Türkiye
Dr. Hamid GADOURI
Khemis Miliana University-Algeria
Dr. Irina-Ana DROBOT
Technical University of Civil Engineering
Bucharest-Romania
Dr. Kadir KÜÇÜKTOPUZLU
Siirt Üniversitesi - Türkiye
Dr. Murat GENÇ
Atatürk Üniversitesi-Türkiye
Dr. Musa ÇAKIR
Siirt Üniversitesi-Türkiye
Dr. Safa BEJOAUI
University of Tunis El Manar-Tunisia
Dr. Sıtkı AKKAYA
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Türkiye

5. BİLSEL INTERNATIONAL GORDİON SCIENTIFIC RESEARCHES CONGRESS, 08-09 December, 2024, ANKARA/TÜRKİYE

5. BİLSEL INTERNATIONAL GORDİON SCIENTIFIC RESEARCHES CONGRESS

*08-09 DECEMBER, 2024
ANKARA/TÜRKİYE*

CONGRESS PROGRAM

Join Zoom Meeting ID: **835 0591 4837**

Passcode: **432507**

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/83505914837?pwd=xM4426ReyoOEthGgUErJTGul1OZjCN.1>

PARTICIPATING COUNTRIES

Albania/Algeria /Azerbaijan/
India/Indonesia/North Macedonia/Uzbekistan/ Philippines/Italy
Morocco/Nigeria/Portugal/Pakistan/Romania/Serbia /Slovakia/Iran/Ukraine/USA

NUMBER OF INTERNATIONAL PARTICIPANTS: 138

NUMBER OF TURKEY PARTICIPANTS: 132

İBN DÂVÛD EZ-ZÂHİRÎ HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Doç. Dr. Erdoğan KÖYÇÜ
ORCID: :0000-0003-4555-4552
ekoycu@bartin.edu.tr

Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, BARTIN, TÜRKİYE

Yüksek Lisans Öğrencisi
Dina OBAİD NORİ OBAİD
norudina843@gmail.com

Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, BARTIN, TÜRKİYE

İbn Dâvûd ez-Zâhirî (ö. 297/910), Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından Sahâbe-i Kirâm ve Tâbiîn neslinden sonra en hayırlı nesil olarak tavsif edilen Tebeu't-Tâbiîn nesli dönemi âlimlerin biridir. Zâhirî Mezhebinin ikinci imâmıdır. Bu mezhebin, zamanla taraftarı kalmamıştır. Onun hayatı ve eserleri üzerine bazı değerlendirmeler yapacağız.

İbn Dâvûd ez-Zâhirî olarak tanınmış olan Iraklı dilbilimci, edebiyatçı, şâir ve fakîh günümüze kadar ulaşan “aşk”a dair ilk Arapça eser olan *Kitâbu'z-Zehre*'nin müellifidir. *ez-Zehre* adlı eseri en kadîm eserlerden biri olarak kaynaklarda zikredilmektedir. Ayrıca bu esere, *Ulûmu'l-Zehre* ismi de verilmektedir. İbrahim Samarrâî iki cilt halinde tahkîk yayınlamıştır.

İbn Dâvûd ez-Zâhirî'nin *Kitâbu'l-İnzâr*, *Kitâbu'l-İ'zâr*, *Kitâbu'l-Vusûl İlâ Ma'rifeti'l-Usûl*, *Kitâbu'l-İcâz*, *Kitâbu Reddi alâ İbni Şerşîr*, *Kitâbu Reddi alâ İbni İsâ ed-Darîr*, *Muhtârü'l-Eş'arî*, *el-İntisâru Liebîhi mine'n-Nâşii'l-Mütekellim*, *İhtilâfu Mesâili's-Sahâbe*, *el-Ferâid* ve *el-Menâsik* adlı eserlerinden söz edilmektedir.

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada alan yazın taraması yöntemiyle elde edilen bulguların ışığında müellifin biyografisi hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın amacı İbn Dâvûd ez-Zâhirî hakkında Türkçe literatürde sınırlı sayıda olan çalışmalara bir katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Hadîs, Irak, İbn Dâvûd ez-Zâhirî, ez-Zehre.

EVALUATIONS ON THE LIFE AND WORKS OF IBN DÂWÛD ez-ZÂHİRÎ

ABSTRACT

Ibn Dawud al-Zahiri (d. 297/910) is one of the scholars of the Taba'ut-Tabi'in generation which was described by our Prophet (p.b.u.h.) as the most blessed generation after the Companions and the Tabi'in. He is the second imam of the Zahiri School. This sect lost its adherents over time. We will make some evaluations on his life and works. In our report, we will make some evaluations on his life and works.

The Iraqi linguist, writer, poet and jurist known as Ibn Dawud al-Zahiri is the author of the first Arabic work on "love" that has survived to the present day, *Kitab al-Zehre*. His work called *al-Zahre* is mentioned in the sources as one of the most ancient works. This work is also called *Ulûm az-Zehre*. Ibrahim Samarrai published two volumes of the edition.

The works of Ibn Dawud al-Zahiri, namely *Kitab al-Inzar*, *Kitab al-I'zar*, *Kitab al-Vusul ila Marifeti al-Usul*, *Kitab al-Ijaz*, *Kitab al-Radd ala Ibn Sharshir*, *Kitab al-Radd ala Ibn Isa al-Darir*, *Muhtar al-Ash'ari*, *al-Intisar*, *Liebihi min an-Nashi'il-Mutakellim*, *Ihtilafu Masaili's-Sahabe*, *al-Feraid* and *al-Menasik* are mentioned.

In this qualitative study, information about the author's biography is given in the light of the findings obtained through the literature review method. The aim of the study is to contribute to the limited number of studies in the Turkish literature about Ibn Dawud al-Zahiri.

Keywords: Arap Literature, Hadith, Irak, İbn Davud az-Zahiri, az-Zehre.

İBN DÂVÛD ez-ZÂHIRÎ HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

1.1. Problem Durumu

Ebû Bekr Muhammed b. Dâvûd, babası Ebû Süleymân Dâvûd b. Alî b. Halef el-İsfahânî'nin (ö. 270/884) ölümünden sonra yirmili yaşlarında iken Zâhirî mezhebinin ikinci imâmı olarak onun yerine geçmiştir. Zamanının önde gelen en zeki fakîhi olarak bilinen edebiyatçı ve şâir de olan edîb ve şiir yönü güçlü olan İbn Dâvûd ez-Zâhirî'yi diğer fakîhlerden farklı kılan özelliği günümüze kadar eserleriyle ulaşan şiir üslûbundaki fetvâlarıdır. İbn Dâvûd ez-Zâhirî ile ilgili yapılmış bir çalışma vardır. O da makale düzeyinde kalmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde İbn Dâvûd ez-Zâhirî maddesi vardır.

Araştırmamızda İbn Dâvûd kimdir? Genç yaşına rağmen fıkıh alanında zekâsı ve bilgisiyyle tanınan İbn Dâvûd'un fikhî görüşleri nelerdir? Sorularına cevaplar aranacak ve bu bağlamda hayatı, eğitimi ve eserleri hakkında bazı tespitler yapılacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, 42 yıllık kısa yaşamına çok sayıda eser sığdırmış olan Iraklı fıkıh âlimi İbn Dâvûd ez-Zâhirî'nin hayatı, eserleri ve fikhî görüşleri hakkında bilgi vermek suretiyle onu tanıtmaktır. İbn Dâvûd hakkındaki yapılan çalışma makale ve ansiklopedi maddesi düzeyinde olduğundan bu manada alana katkı sağlayacaktır.

1.3 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışmamızın kapsam ve sınırlarını belirlemek bakımından bu araştırma biyografik bir incelemedir. Araştırmanın konusunu teşkil eden İbn Dâvûd ez-Zâhirî hakkında sadece genel bilgiler verilecek olup bundan sonra yapılacak araştırmalar için de bir alt yapı oluşturmasını temenni ediyoruz.

Araştırmamızda literatür taraması yapılarak nitel araştırma yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak kaynak taraması, metin okumaları, doküman incelemesi yapılmıştır. Öncelikle temel kaynaklardan İbn Dâvûd ez-Zâhirî'nin hayatı ile ilgili bilgi taraması yapılmıştır. Konu hakkında doğrudan veya dolaylı olarak alakası bulunan yazılı metinlere, kaynaklara da müracaat edilmiştir. Bu kaynaklardan müellifin eseri *ez-Zehre* ana kaynak olarak incelenmiştir. Elde edilen bulguların analizi yapılarak sonuç bölümü oluşturulmuştur.

1.4 Kaynak Değerlendirmesi

Araştırmaya ana kaynak olan müellifin günümüze ulaşan meşhur eseri *Kitâbu'z-Zehre* iki cilt olup tahkikini İbrâhîm Samarrâî yapmıştır ve 1985 yılında neşredilmiştir. Eserin mukaddimesinde müellife dair künye bilgileri (doğum yeri ve tarihi, ölüm tarihi vb.) ile eserin muhtevası hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere göre kitap, Arap edebiyatında sevgi ve aşk temalı en eski eserdir ve İbn Dâvûd, eserinde güzellik, sadâkât ve sevgiye dair kısa hikâyeleri, şiirleri ve hikmetli sözleri toplamıştır. Bunları edebî ve felsefî bir üslupla yazmıştır. Şiir ve

edebiyatta kendisinden sonra gelenlere kaynaklık etmiştir. Şiirler daha çok Emevî dönemine ait olan ve platonik aşkı anlatan uzrî gazellerinden özellikle özlem ve kara sevdâyı, ayrılığı, sevgide vefâyı ve sabrı konu edinen şiirlerden beyitlerden alıntılar yapmıştır. Hülâsa eserin “شَعْرِيَّةٌ مُخْتَارَاتٌ-Şiir Antolojisi” bölümünde müellifin sevgi ve aşk konusunda diğer şairlerden iktibas ettiği şiirler yer almaktadır. Bu şiirleri, yüz bâbta toplamıştır. Her bir bâb da kendi içinde benzer şiirlerden oluşmaktadır.

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İbn Dâvûd ez-Zâhirî

Künyesindeki bilgilere göre tam ismi Muhammed b. Dâvûd b. Ali b. Halef Ebî Bekr el-İsfehânî el-Bağdâdî ez-Zâhirî'dir (Hâlûb, 2008:1). Zâhirî mezhebi imâmı Dâvûd ez-Zâhirî'nin (ö. 270/884) oğlu olup Bağdat'ta (255/869) doğdu. Ancak ailesinin künyesi İsfehân'a dayanmaktadır. Babasının vefatından sonra Zâhirî mezhebinin başına geçer ve mezhebin ikinci imâmı olur. Zâhirî mezhebinin kökenindeki “Zâhirî” kelimesi Arapça olup sözlükte “ortaya çıkmak, görünür olmak” anlamlarına gelmektedir (İbn Manzûr, ts: 9/199). Kelimenin sözlük anlamına uygun olarak Zâhirî mezhebi de Kur'ân lafızlarının görünür anlamlarına göre tefsîr edilmesini ve buna göre fikhî hükümlerin verilmesini savunmaktadır. Hatta bu manada sadece âyetler bu hükmeye tabi olmayıp hadîslerin de gizil anlamlar içermediği ve görünürdeki şekliyle anlaşılması gerektiği gibi görüşler bu mezhebin savunduğu görüşlerdir. Bir başka ifadeyle te'vile en uzak kesimdir (Apaydın, 2013: 44/93).

Daha çok İbn Dâvûd ez-Zâhirî olarak tanınmış olan el-İsfehânî, döneminin dilbilimcisi, en zeki fıkıh âlimi, edip ve şâiri olarak meşhurdur. 7 yaşında Kur'ân'ı hıfzeden el-İsfehânî, sahip olduğu üstün meziyetlerinden dolayı erken yaşlarında fetvâ verme kudretine de hâizdi. Ancak onun bu durumu ilmî çevrelerde zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Bir defasında bir adam sarhoşluğun sınırını ve ne zaman sarhoş olunduğunu sormak üzere İsfehânî'nin yanına gelir. el-İsfehânî, konuyla ilgili çok sayıda rivâyet ve kaynak zikreder ki adam şaşkınlığını gizleyemez (en-Necdî, 1985: 7-8).

Rivâyetlerden anlaşıldığı üzere İbn Dâvûd ez-Zâhirî'nin fetvâları edebî zevk ve şairâne üslûbu ile meşhur olmuştur. Örneğin; bir gün onun meclisine şair Rûmî olarak meşhur olan bir edîb gelir câriyeler hakkında ona şu beyitlerle soru sorar (el-Bağdâdî,1932: 5/257).

أفتنا في قوائل الأحداق

Bize öldürücü bakışlar hakkında fetvâ ver

أم مباح لها دم العشاق

Yoksa ona Aşığın kanı helal midir?

İbn Dâvûd ez-Zâhirî, aynı üslupta şâire şöyle cevap verir:

بسهم الفراق والاشتياق

يا ابن داود يا فقيه العراق

Ey İbn Dâvûd! ey Iraklı fakih!

هل عليهن في الجروح قصاص

Yaralarında hikâyeler mi var?

كيف يفتيكم قتيل صريع

Ayrılık ve özlem oklarıyla (vuruluş)

Yere düşmüş bir ölü size nasıl fetvâ versin?

2.2. Eğitimi

İbn Dâvûd, ilk dinî eğitimini babasından almış, yedi yaşında hâfız olmuştur. On yaşlarında iken şâir ve edîblerin meclislerine katılırdı. Dönemin tanınmış dil ve edebiyat âlimlerinden Sa‘leb’in etkisi altında kalmıştır. Gençlik döneminde ise Niftaveyh, şâir İbnu’r-Rûmî ve Buhturî gibi edebiyatçıların dost meclislerinde bulunmuştur. Bu meclislerden etkilenen aynı zamanda edebiyat eğitimi alan İbn Dâvûd, yirmili yaşlarında Arap edebiyatında önemli bir yeri olan *Kitâbu’z-Zehre* adlı eserini yazmıştır. İbn Dâvûd, babasının vefatından sonra Zâhirî ekolünün yaygınlaşmasını sağlamıştır. Ve bu yolda dönemin âlimleriyle özellikle Şâfiî âlimi Ebû’l-Abbâs İbn Sureyc ile arasında geçen fikhî konulara dair olan ilmî tartışmaları meşhurdur. Rivâyetlerde fikhî öğrenimine İmâm Şâfiî’nin (ö. 204/820) öğrencilerinden ders alarak başladığına işaret edilmektedir. Babasından miras kalan Zâhirî mezhebi İbn Dâvûd’un fikhî alandaki görüşlerini belirleyen ekoldür. Keza bu ekolün tesirinde kalarak kıyâsî ve Kur’ân-ı Kerîm’de mecâz bulunduğu fikrini reddetmiştir (Köse, 1999: 410).

Ebû Bekir Muhammed b. Dâvûd el-İsfehânî’nin hadîs rivâyetlerinde ders halkasına 400 kişinin katıldığı ifade edilmiştir (Goldziher, 1982:93).

2.3. Eserleri

Telif ettiği eserlerinden en çok “*Kitâbu’z-Zehre-Çiçeğin Kitabı*” ile tanınmıştır. Aşk konusunda bize ulaşan ilk Arapça eserdir (h. 297). Eserde 100 bâb vardır ve bu ellışer bâbdan iki bölüm şeklindedir. Yazarın kendi şiirleri kadar geçmişten ve kendi döneminden 250 şiire yer verdiği rivâyet olunur. Şiirlerin yanı sıra eserde ilkçağ Yunan filozoflarının aşka ve sevgiye dair söylediği hikmetli sözler, aşk ve sevginin esasları, aşkın çeşitleri ve yazarın aşka dair görüşleri yer almaktadır. (<https://www.alwaraq.net> كتاب الزهرة ؛ لأبي بكر الصبهاني 28.01.2009. Erişim tarihi: 7.11.2024)

İbn Dâvûd ez-Zâhirî’nin tespit edebildiğimiz diğer eserleri:

1. *Kitâbu’l-İnzâr*
2. *Kitâbu’l-İ‘zâr*
3. *Kitâbu’l-Vusûl ilâ Ma‘rifeti’l-Usûl*
4. *Kitâbu’l-Îcâz*
5. *Kitâbu Reddi alâ İbni Şerşîr*
6. *Kitâbu Reddi alâ İbni İsâ ed-Darîr*
7. *Muhtâru’l-Eş‘arî*
8. *el-İntisâru Liebihi mine ‘n-Nâşii ‘l-Mutekellim*
9. *İhtilâfu Mesâili’s-Sahâbe*

10. *el-Ferâid*

11. *el-Menâsik* (en-Necdî, 1985: 14).

2.4. Vefatı

İbn Dâvûd ez-Zâhirî, Bağdat'ta vefat etmiştir. Vefat ettiği yer konusunda görüş birliği olan İbn Dâvûd'un ölüm tarihi ile ilgili rivâyetler çeşitlidir. Bu rivâyetlerden Mes'ûdî, h. 292, Zâhirî mezhebinden el-Cevzî, h. 296, el-Hatîb ve el-Kuftî ise h. 297 yılının Ramazan ayının Pazartesi gününe tevâfuk eden günde vefat ettiğini zikretmişlerdir. Ancak tüm rivâyetler, İbn Dâvûd'un 42 yaşında öldüğü konusunda birleşmektedir (el-Bağdâdî, 1932: 5/262).

SONUÇ

Dinî ilimlerde temâyüz etmekle birlikte şiir ve edebiyat alanında daha başarılı olan İbn Dâvûd ez-Zâhirî, özellikle *Kitâbu'z-Zehre* adlı eseriyle aşk ve sevgi konusunda ilk Arapça eser telif etmesi yönüyle edebiyat literatürüne önemli katkılar sağlamıştır.

Kaynaklarda İbn Dâvûd'un erken yaşlardan itibaren zekâsı ve hâfızasının gücünden kaynaklanan bir yeteneğe sahip olduğu ve kendisine sorulan fikhî sorulara çok sayıda kaynaktan delil göstermesiyle meşhurdur. Zâhirî mezhebinin kurucusu babası Ebû Süleymân Dâvûd b. Alî b. Halef el-İsfahânî'nin (ö. 270/884) vefatının ardından ikinci imâm olarak mezhebin başına geçmiştir. Zâhirî ekolünün yaygınlaşmasına gayret göstermiştir.

İbn Dâvûd ez-Zâhirî, özellikle Fıkıh alanında şiir üslûbundaki fetvâları ve *Kitâbu'z-Zehre* adlı eseriyle hem asrında hem sonraki asırlarda adından söz ettirmiştir.

KAYNAKÇA

Apaydın, H. Y. (2013). “Zâhiriyye”, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 44/93-100.

el-Bağdâdî, A. (1932). *Târihu Bağdad*. Kahire.

Hâlûb, E. Y. (2008). “el-Ârâu'l-Fikhiyyeti liEbî Bekr Muhammed b. Dâvûd ez-Zâhirî”, Mecelletu Diyala, Irak Bakuba Diyala Eğitim Fakültesi Yayınları, sayı: 30.

İbn Manzûr, (ts.) *Lisânu'l-Arab*, Beyrut: Dâru Sâdır.

Itr, N. (1994). “Dâvûd ez-Zâhirî”, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 9/49-50.

Köse, S. (1999). “İbn Dâvûd ez-Zâhirî”, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 19/410-411.

en-Necdî, A. (1985). *ez-Zehre*. (2.Baskı), Ürdün: Mektebetu'l-Menâr.

Goldziher, I. (1982). *Zâhirîler* (çev. Cihad Tunç), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

<https://www.alwaraq.net> كتاب الزهرة ؛ لأبي بكر الصبهاني